

УДК 378.011.3-051 : 004(045)

Алієв Х. М.*

НАВЧАЛЬНІ ТРЕНІНГИ ЯК АКТИВНА ФОРМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті порушено проблему професійної підготовки майбутніх учителів до використання дистанційних технологій у навчально-виховному процесі із застосуванням активних форм і методів, зокрема навчальних тренінгів. Автор аналізує поняття «тренінг», «навчальний тренінг», розкриває вимоги до проведення навчального тренінгу, визначає принципи, на яких базується взаємодія його учасників. Для формування ІК-компетентності майбутніх учителів в аспекті використання дистанційних технологій у навчально-виховному процесі автором запропоновано комплекс тренінгових занять, об'єднаних відповідною спільною темою. Розкрито зміст і наведено методичні рекомендації щодо проведення одного з навчальних тренінгів «Планування діяльності вчителів та учнів у навчально-виховному процесі засобами освітніх дистанційних технологій». Зроблено висновок, що проведення навчальних тренінгів як групової форми організації активного навчання студентів сприяє підвищенню в них інтересу, мотивації, розвитку комунікативних навичок і рефлексивних умінь.

Ключові слова: навчальний тренінг, професійна підготовка, майбутні вчителі, інтерактивні методи, дистанційні технології.

Нині в системі освіти особлива увага приділяється дистанційним технологіям як таким, що забезпечують спільний і неперервний доступ студентської молоді до інформаційних освітніх ресурсів; дозволяють організувати процес навчання в будь-якому місті; постають інноваційним інструментом для побудови мережних навчальних спільнот; сприяють організації навчання на відстані, побудові індивідуальної траєкторії навчання, формуванню навичок спільної продуктивної діяльності; забезпечують конструювання електронного середовища. Безумовно, реалізація таких інновацій в освітньому процесі покладається на педагога і багато в чому залежить від його професійної підготовки.

У цьому контексті перед системою педагогічної освіти постає завдання формування в майбутніх учителів ІК-компетентності в аспекті використання дистанційних технологій у навчально-виховному процесі. На наш погляд, для його успішної реалізації значну роль в організації навчального процесу відіграє використання найбільш ефективних форм і технологій, зокрема тренінгів, які дозволяють студентам бути активними учасниками пошуку нових моделей професійної практики, сприяють засвоєнню досвіду групової взаємодії, розвитку практичного мислення, умінь діяти в нестандартних ситуаціях, дослідницьких і комунікативних умінь, навичок спільної роботи.

Вивчення літературних джерел свідчить про постійний інтерес дослідників до проблеми підготовки майбутніх учителів до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у їх професійній діяльності та навчальному процесі (В. Биков, Л. Білоусова, О. Брискіна, Н. Диканська, М. Жалдак, С. Ісакова, Н. Молотков, Л. Лебедева, Н. Морзе, Л. Морська, Є. Полат, О. Разінкіна, С. Раков, Ю. Рамський, Н. Солопова, С. Семіриков, О. Спірін, Л. Шевцова, О. Торубара, С. Удалов та інші).

Окремі аспекти підготовки майбутніх учителів-предметників до використання дистанційних технологій у професійній діяльності та навчальному процесі зокрема розкрито в наукових студіях Н. Бахмат (учителів початкової школи), О. Жерновникової, М. Попель та ін. (учителів математики), С. Худовердова (учителів музики), Т. Архіпова, Т. Зайцева, Н. Стеценко, Г. Ткачук та ін. (учителів інформатики).

*© Алієв Х. М.

Успіх професійної підготовки майбутніх учителів визначається застосуванням інноваційних педагогічних технологій, використанням активних форм навчання, однією з яких є тренінги. Аналіз наукової літератури свідчить, що їх теоретичні та методичні основи закладено в наукових працях К. Левіна, Дж. Морена, А. Панфілової, Ф. Перлза, К. Роджержа, У. Шутца та ін. Розроблення та використання тренінгу як активного методу навчання досліджували Ю. Ємельянов, М. Кузнецова, Л. Петровська, Є. Щепеткова та ін.; тренінг як засіб підготовки майбутніх педагогів розглядали Т. Мілюшенко, Дж. Салманова, І. Ушатов, Ю. Ушачов та ін. Особливості упровадження навчального тренінгу в процес професійної підготовки майбутніх фахівців досліджували Л. Бондарєва, К. Кончович, О. Перець, О. Пасічник, Т. Поясок, Л. Семерчак, Я. Сікора та ін.

Разом із тим зауважимо, що, незважаючи на достатню кількість вищезазначених досліджень, застосування навчального тренінгу як активної форми навчання в системі підготовки майбутніх учителів до використання дистанційних технологій в освітньому процесі залишається відкритим і потребує спеціального методичного розроблення.

Мета статті – зосередити увагу на проведенні навчальних тренінгів під час професійної підготовки майбутніх учителів до використання дистанційних технологій у навчально-виховному процесі.

У психолого-педагогічній літературі представлено широкий спектр трактування поняття «тренінг», що дозволяє констатувати відсутність його загальноприйнятого визначення. У деяких дослідженнях тренінг визначається як *активна форма* навчання, метою якої є розвиток компетентності міжособистісної та професійної поведінки у спілкуванні (Г. Коджаспірова) [3, с. 357], активна форма освітнього процесу, в якому той, хто навчається, має можливість розвивати та закріплювати необхідні знання та навички, змінити своє ставлення до власного досвіду та підходів, що застосовуються в роботі (М. Ярмолинська) [2, с. 3], форма проведення занять, спосіб спеціально організованого спілкування (Є. Рогов); як *активний метод* отримання нової інформації, теоретичних знань людиною з практичною перевіркою запропонованих умінь і навичок у безпечному середовищі (Н. Лук'янчук) [5, с. 275], як найперспективніший метод психолого-педагогічної підготовки фахівців (В. Федорчук); як *процес набуття* знань, умінь і поведінкових навичок (С. Ємельянов, Н. Шуркова та ін.); як *спосіб перепрограмування* наявної в людини моделі управління своєю поведінкою й діяльністю (С. Макшанов).

У психолого-педагогічній літературі [5; 9 та ін.] виокремлюють різні види тренінгів, одним із яких є навчальний. На думку Н. Лук'янчук, такий тренінг відіграє системотворчу роль у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя, є проміжною ланкою між теоретичним засвоєнням знань та їх практичним застосуванням у реальних умовах сучасної школи [5, с. 257]. Л. Семерчак у своєму дослідженні зазначає, що навчальний тренінг – це форма активного навчання, спрямована на оволодіння учасниками певними знаннями, технологіями, навичками та інформацією; під час навчання майбутні фахівці виконують тренінгові вправи, адаптовані до майбутньої професійної діяльності, під керівництвом викладача-тренера на основі спеціально підготовлених інструктивно-методичних матеріалів, відповідних сучасним вимогам до професійної діяльності [9, с. 68].

Ми погоджуємось з думкою Л. Семерчак, що проведення навчального тренінгу передбачає здобуття студентами професійно значущих знань та вмінь; формування навичок співпраці; формування навичок комунікативної взаємодії; презентації власної позиції; формування вмінь адекватно оцінювати власні можливості, переборювати труднощі і шукати шляхи самовдосконалення та конструктивного розв'язання проблемних і конфліктних ситуацій; виховання емоційної культури [9].

У нашому дослідженні навчальний тренінг будемо розглядати як групову форму організації активного навчання майбутніх учителів у процесі їх професійної підготовки, під якою розуміємо цілеспрямовану, спеціально організовану взаємодію викладача

і студентів щодо формування у них ІК-компетентності в аспекті використання дистанційних технологій у навчально-виховному процесі.

Аналіз психолого-педагогічної літератури [2; 8; 9 та ін.] дозволяє стверджувати, що технологія навчального тренінгу включає реалізацію трьох блоків – вступного, основного і заключного.

1. *Підготовчий блок.* Передбачає повідомлення мети заняття, ознайомлення учасників з базовими правилами тренінгу, психологічне налаштування, з'ясування очікувань учасників тренінгу.

2. *Основний блок.* Реалізується основна мета тренінгу, яка досягається під час виконання запропонованих конкретних завдань (вправ), у процесі опрацювання яких набуваються певні знання та уміння.

Важливо пам'ятати, що кожне запропоноване учасникам тренінгу завдання обов'язково повинно мати цілеспрямованість. Для його виконання потрібно визначити певне місце (наприклад, за столом, комп'ютером тощо), способи (форми) роботи та ролі; час для реалізації.

3. *Заключний блок.* Передбачає проведення рефлексії, підведення підсумків, отримання зворотного зв'язку, узагальнення, порівняння отриманих результатів з очікуваними.

Як правило, тренінг складається з різних завдань, вправ, застосування інтерактивних методів, спрямованих на розвиток комунікативних навичок відповідно до цілей. Під час його проведення передбачається індивідуальна, парна, групова та колективна діяльність учасників [2, с. 62].

Ураховуючи необхідність набуття майбутніми вчителями ІК-компетентності в аспекті використання дистанційних технологій в навчально-виховному процесі, нами розроблено комплекс тренінгових занять, об'єднаних спільною темою «Використання дистанційних технологій у навчально-виховному процесі», що призначений для студентів педагогічних університетів.

Основними завданнями розробленого комплексу є:

- обґрунтувати необхідність і важливість застосування учителем мережних сервісів на основі дистанційних технологій у сучасному освітньому процесі;
- розкрити функціональні та педагогічні можливості дистанційних технологій;
- ознайомити з сервісами Google як одними з найбільш простих у використанні для організації спільної діяльності, визначити можливі шляхи їх застосування в навчально-виховному процесі, навчити бачити різноманітні способи використання можливостей хмарних сервісів Google в майбутній професійній діяльності;
- формувати інструментально-технологічні вміння і навички роботи з різними мережними сервісами на основі дистанційних технологій.

Розроблена система тренінгових занять передбачає:

1) формування розуміння вимог, які висувуються до сучасного вчителя в умовах упровадження дистанційних технологій в освітній процес;

2) ознайомлення з педагогічними та функціональними можливостями дистанційних технологій;

3) формування інформаційно-технологічних знань та інструментально-технологічних умінь, на яких ґрунтується діяльність учителя щодо організації ним педагогічної взаємодії між суб'єктами навчально-виховного процесу за допомогою різних сервісів, а саме: сервісів зберігання даних (Google Drive, One Drive, Яндекс.диск, Облако Mail.Ru та ін.); сервісів для створення листівок, резюме, фільмів, мультфільмів, онлайн-ігор; сервісів планування діяльності вчителів та учнів в освітньому процесі; сервісів для організації спільної роботи; сервісів візуалізації інформації; сервісів для створення дидактичних засобів; сервісів для створення та наповнення блогу та сайту розробленими дидактичними матеріалами.

У розробленні завдань ми намагалися продемонструвати студентам реальні ситуації, що виникають у педагогічній діяльності вчителя, для вирішення яких можна застосовувати хмарний сервіс Google Calendar.

Взаємодія між учасниками навчального тренінгу будувалася з дотриманням таких принципів: максимальної активності учасників; «зараз і тут»; активної дослідницької позиції; персоніфікації висловлювань; партнерського спілкування; реалістичності (максимальної достовірності інформації); зворотного зв'язку; корекції (О. Аверін [1], Г. Пономарьова [7, с. 23-24] та інші).

Під час проведення тренінгових занять нами використовувалися різні методи та прийоми активного навчання, серед яких – «Мозковий штурм», «Коло ідей», «Гроно», «Континіум», мінілекція, робота в малих групах і парах, індивідуальні завдання, бесіда, рольові ігри, рухливі ігри, рефлексія (вправа «Долонька», гра «Піки та низини», вправа «Активатор 3-2-1», гра «Острови» та інші). Саме ці методи навчання допомагають створювати в процесі навчання дружню, спокійну, неофіційну атмосферу, яка сприяє продуктивній розумовій роботі та виникненню зацікавленості щодо теми, яка розглядається.

Аналіз результатів роботи студентів дозволив зробити висновок, що, виконуючи запропоновані завдання, студенти мали можливість набути як інструментально-технологічні уміння роботи з дистанційними технологіями, так і засвоїти методичні прийоми й побачити ідеї щодо їх використання в навчально-виховному процесі; формувати вміння опрацьовувати інформацію в групах і репрезентувати її іншим, розвивати комунікативні навички та рефлексивні вміння.

Підсумовуючи викладене зауважимо, що проведення навчальних тренінгів як групової форми організації активного навчання студентів дозволяє максимально залучати їх в аналітичну роботу, пов'язуючи теорію та практику, сприяє підвищенню в них інтересу та мотивації, активізації їх розумової діяльності. Такі заняття спрямовано на відтворення, проектування та моделювання діяльнісних відношень, комунікативних зв'язків. Залучення студентів до активної пізнавальної та практичної діяльності в процесі опанування можливих способів використання дистанційних технологій у навчально-виховному процесі за допомогою тренінгів забезпечує зростання рівня сформованості ІК-компетентності в майбутніх учителів у цьому аспекті.

Перспективним напрямком подальших досліджень убачаємо розроблення критеріальної бази для проведення вимірювання рівня ІК-компетентності майбутніх учителів щодо використання ними мережних сервісів на основі дистанційних технологій у навчально-виховному процесі.

Література:

1. Аверин А. Н. Тренинг как педагогическая технология становления самоотношения личности старшеклассника : автореф. дисс. ... канд. пед. наук : 13.07.01 / Александр Николаевич Аверин. – Ижевск, 1996. – 19 с.
2. Активные формы работы в процессе повышения квалификации родителей и педагогов дошкольных учреждений : учебно-методическое пособие ; под общ. ред. М.М. Ярмолинской. – Минск, 2010. – 113 с.
3. Коджаспирова Г. М. Словарь по педагогике / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – Москва : ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д : Издательский центр «МарТ», 2005. – 448 с.
4. Кузнецова М. Е. Тренинговый компонент как основа формирования педагогической техники будущего учителя : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Марина Евгеньевна Кузнецова. –Тобольск, 1998. – 18 с.
5. Лук'янчук Н. Класифікація видів тренінгів / Наталія Лук'янчук // Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика : зб. наук. пр. – 2013. – Вип. 10. – С. 272-279.
6. Перець О. М. Навчальний тренінг як ефективний засіб формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів / О. М. Перець // Науковий

- часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16 : Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. – 2011. – Вип. 14. – С. 256-260.
7. Пономарьова Г. Ф. Психолого-педагогічна діагностика якості освіти у педагогічному ВНЗ : методичний посібник / А. А. Харківська, Л. О. Петриченко, О. І. Рассказова, С. І. Рябокін, Л. В. Кондрацька, Т. В. Отрошко, В. С. Ульянова, Т. С. Нестеренко, А. Г. Чала; за заг. ред. Г. Ф. Пономарьової. – Харків, 2015. – 380 с.
  8. Пузиков В. Г. Технология ведения тренинга. / Василий Григорьевич Пузиков. – СПб. : Издательство «Речь», 2005. – 224 с.
  9. Семерчак Л. Навчальний тренінг у системі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів в умовах педагогічного університету [Електронний ресурс] / Леся Семерчак. – Режим доступу : http://xn--e1aajfpcds8ay4h.com.ua/files/image/konf%2011/doklad_11_3_2_17.pdf.

Алиев Х. М.

ОБУЧАЮЩИЙ ТРЕНИНГ КАК АКТИВНАЯ ФОРМА ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ДИСТАНЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье затронута проблема профессиональной подготовки будущих учителей к использованию дистанционных технологий в учебно-воспитательном процессе с применением активных форм и методов, в частности обучающих тренингов. Автор анализирует понятия «тренинг», «обучающий тренинг», раскрывает требования к проведению учебного тренинга, определяет принципы, на которых базируется взаимодействие его участников. Для формирования ИК-компетентности будущих учителей в аспекте использования дистанционных технологий в учебно-воспитательном процессе автором предложен комплекс тренинговых занятий, объединенных соответствующей общей темой. Раскрыто содержание и приведены методические рекомендации по проведению одного из учебных тренингов «Планирование деятельности учителей и учащихся в учебно-воспитательном процессе средствами образовательных дистанционных технологий». Сделан вывод, что проведение обучающих тренингов как групповой формы организации активного обучения студентов способствует повышению у них интереса, мотивации, развития коммуникативных навыков и рефлексивных умений.

Ключевые слова: обучающий тренинг, профессиональная подготовка, будущие учителя, интерактивные методы, дистанционные технологии.

Aliiev Khan

TEACHING TRAINING AS AN ACTIVE FORM OF FUTURE TEACHERS' TRAINING FOR THE USAGE OF DISTANCE TECHNOLOGIES IN PROFESSIONAL ACTIVITIES

The problem of future teachers' training for the usage of distance learning technologies in the educational process through active forms and methods, including training sessions is highlighted in the article. The author analyzes the concept of «training», «teaching training», reveals the requirements for academic training and defines the principles underlying the interaction of training members.

The author proposed a set of training sessions combined of relevant common theme to generate information and communication competence of future teachers in terms of the usage of distance learning technologies in the educational process.

The content and methodical recommendations for conducting one of the training sessions such as «Planning of the activity of teachers and students in the educational process by means of educational distance technologies» are represented in the article. The proposed training includes three training blocks. As a result, it is concluded that the conducting of teaching trainings as group organization forms of active learning enhances rise of students' interest, motivation, development their communication and reflective skills. It is underlined that engaging students in active cognitive and practical activities in the process of mastering the possible ways of using distance education technologies in educational process through training ensures the growth of forming information and communication competence of future teachers. It is noted that the interaction between the participants of the training is built on such principles as:

maximum activity participants; «Here and now»; active research positions; personification of expression; partnership communication; realism (maximum reliability of information); feedback; correction. It is shown that fulfilment of proposed tasks gives opportunities to acquire both instrumental and technological ability to work with distance learning technologies and instructional techniques to learn and explore ideas for their usage in the educational process; ability to develop communication and reflective skills.

Key words: training, future teachers, interactive methods, distance learning technologies.

Рецензент: Слюсаренко Н.В.

УДК 378.016:658.512.2

Борисенко Л. П.*

МАКЕТНЕ ПРОЕКТУВАННЯ НА ФАКУЛЬТЕТІ ПОЧАТКОВОЇ, ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У статті розглядаються проблеми, пов'язані з роллю і значенням макетування як у підготовці фахівців-дизайнерів, так і в розвитку проектної діяльності загалом. Аналізуються історичні аспекти, а також сучасні тенденції розвитку проектної діяльності. Пропонуються підходи для налагодження міждисциплінарних зв'язків у навчальному процесі.

У статті розглядаються можливості підвищення дизайнерської компетенції завдяки застосуванню сценарного моделювання на початкових стадіях підготовки дизайнерів, що сприяє підвищенню рівня дизайнерської відповідальності студентів, а загалом робить відповідний внесок у формування проектної культури майбутніх фахівців.

Ключові слова: дизайн, дизайн-діяльність, моделювання, макетування, макет.

Одним із найважливіших компонентів дизайнерської діяльності є макетування, а макет став невід'ємною складовою дизайнерського проекту. Макетування як метод, пов'язаний із розробленням естетико-технічних параметрів побутових предметів, різних приладів, машин, з'явилося з появою дизайну у ХХ ст.

Макетування дає можливість відтворювати й вивчати різні явища в лабораторних умовах, сприяє механізації процесу проектування, дозволяє оперативно отримувати наближені до природи матеріали випробувань дизайнерських об'єктів. На відміну від креслень, рисунків, схем і різних описів, макет дає повну зорову уяву про виріб, що створюється.

Основний результат макетного проектування – це макет, який зовні не відрізняється від виробу, що одержаний промисловим способом. Макет можна розглядати з різних точок зору, повертаючи його або змінюючи позицію спостерігача. Макет можна розібрати й зібрати подібно до реального виробу в процесі виробництва й експлуатації. Ним можна керувати, імітуючи дії оператора з реальним об'єктом.

Відомості про взаємне розміщення частин машини, особливості їх переміщення, відповідність розмірів виробу розмірам людини та інші – усе це макет надає в наочному вигляді, дозволяє доцільно й економічно розв'язувати проектні та технологічні завдання.

Тому важливо визначити, що становить собою сьогодні макетування в дизайн-проектванні та яким чином можна організувати навчальний процес з максимальною ефективністю.

Автор статті «Макетирование. Основные положения» В. Пузанов подає визначення макета: «макет – об'ємне матеріальне відображення, що дає відомості про особливості виробу, що проектується (об'ємно-просторову структуру, топологію і фактуру поверхонь, розміри і пропорції і т. п.), повністю або частково виготовлене із спеціальних матеріалів, доступне для огляду і практичної дії. Макет застосовується дизайнером для

*© Борисенко Л. П.